

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
 Härad: *Tunnabö* Adress: *Boarsborg*
 Socken: *Hamneda m. fl.* Berättat av: *Densamme*
 Uppteckningsår: *1936* Född år *1861* i *Wäsky socken*

Uppteckningen rör	sid.
Horn Horns sjö uppkommit, m. m.	1-3.
Likprocessionen sänkte sig i Skasjön	3-4.
Tattare, som nekades att fiska, hämnades	4.
Baptisten förväntade dop i Tunnasjön	5.
Kyrksilver stals från Skåne	5.
Förfalskning av mynt	5-14.
"Klocka Anna"	14-15.
Fiskare, som trodde sig se ett odjuret i ån	16-17.
Skörd	18-28.
Tröskning	28-42.
Tilltalord t. olika personer	42-44.
Värdareboken	45-46.

Veckotalsräkningen.	47-48.
Löshösten.	48-49.
Användning av mospa.	49-51.
Inhägnader, o. ägornas läge.	51-52.
Kvarturen.	52-54.
Ingskador.	54-55.
Pris på frön.	56-57.
Bastutredning, - renlighet för.	57-58.
Starkt förtogs i köket.	59-60.
Plantering v. gändarna.	61.
Hälsningsord.	62-64.
Marknader, - köp o. försäljning.	64-75.

ACC. N:R. 4794

Landskap: Småland Upptecknat av: Emil Jönsson
Härad: Sunnerbo Adress: Hornsbofj
Socken: Hamneda m.fl. Berättat av: Den samme
Uppteckningsår: 1936 Född år 1861 i Väsby (socken)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Lågen och Led i Södra Sunnerbo Söknar.
En sägen går om Horns sjö, att den skulle hava uppkom-
mit på sådant sätt, att en stor mossbrand uppstått av nå-
gon anledning, och skulle denna brand ej kunnat släckas
utan fortfarit att brinna i årtal, både vinter och sommar,
tills den slutligen genom vattensamling släckts av sig själv.
Det bär också "syn för sägen", ty i sjön finnes en mängd
trästubbear, av fur och gran, som alla äro brända och
kolade i ytan. Det har funnits mycket fler sådana
stubbear i sjön, men torpare och fattigt folk, ha tagit
många bort och användt dem till bränsle, ty de voro lätt-
a att bryta loss, och sjön är mycket grund vid den norra
sidan, men vid södra sidan är en ofantlig massa gyttja

Skriv endast på denna sida!

och enligt lantmätares utlåtande i ett av protokollen i byglädan för Horns by, skulle mossen omedelbart vid sin an om sjön hålla 22 fots djup, så att när nu endast en aln vatten täcker gyttjan, måste således denna djup uppgå till 20 fot. Det är visserligen sandbotten, från norr väpnat, till midt ut i sjön, och der är fem fot vatten men den sanden har i tidernas lönge, dñtförts ned de till sjön nedrinnande små bäckar ifrån den högre omgivningen. Under sandbotten är torvjord, och sandbotten sviglar mången städes. Hur många hundra år sedan den branden inträffade vet ingen, men upptogs som "allmänning" vid enskiftet 1854. Arealen med omgivande tillhörande stränder, utgör endast 98 tunnland. Mossbrand synes hava rasat i tre andelningar eller gånger, ty i den intill liggande mossen finnes tre lager med träkol. Sjön var fordom mycket fiskrik, med gädda, lax, ål och lake, ty den

står i förbindelse med Lagan, genom en kanal,
men sedan ån sänkt, minskas tillförseln av fisk
derifrån. En annan sägen förmäler att en gub-
be och hans gumma skulle en vinter gå till ett gille,
och hade, som då brukades, med sig ett fat gröt, i tin
eller förtent kopparfat. Men så kommo de till Lag-
an och der var isbelagt så ingen båt kunde segla.
Men gubben och gumman gingo över på isen. Den
na berast när de kommo snidt ut på ån och folket
kommo i vattnet, men lyckades kravla sig upp och
kommo i land. Men den som bar grötafatet, släppte
det och det gick till botten i närheten av Åkroken
för kanske hundra år sen. Nu 1928 utfördes mud-
rings-arbete i ån och man hoppades skola finna fat-
et, men förnams deras intet. Möjligen har händel-
sen inträffat något mera nordvärt, ty der mudrades
inte. En annan sägen är om huru en vinter

Främl.
Hamnab

Emil Jönsson

1936

4794

4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tågade en likprocession över en liten sjö, i södra de-
len av Hamneda socken. Sjön heter Assasjön och var då
frusen och isen tycktes vara säker, men i ett ögonblick
brast isen och hela likskaran sänktes sig. Det skulle ha
händt den tiden då man brukade bära liken på bår.
Varken liket eller likföljet kom till finnandes, ty
sjön är, enligt sägen, bottenlös, och har en underjordisk
avdelning eller sjö. Några kringresande tattars skul-
le ha nekats fiska i sjön och då hade de lovat, att de
skulle aldrig mer bli fisk i deras sjö, utan fisken skul-
le gå till underjorden. Vad som emellertid är sannt
är att sjön är mycket djup. Jag och en skara auktions-
folk passerade över så väl Tuversjön som Assa-sjön
en vinter. Isen var tjock men knakade och det svarta
djupet syntes genom den klara isen. Jag uppmanade
folket att sprida ut sig och ej gå så tätt tillsammans.
Vid den norra sidan i Tuversjön, synes i det ovanligt

klara vattnet ett stort båt-liknande föremål, troligen en urholkad båt av ek, som legat der i flera hundra år. Tuvesjön kallas också Slighults-sjön, och har baptister-na, som haft ett kapell i närheten, brukat att förrätta sina dop i denna sjö. Men de få hålla sig nära stranden ty svarta brädguset gapar på ringa avstånd.

Åsa-sjön kallas också En-sjön och står i förbindelse med Tuvesjön genom en liten bäck. Åter en annan sägen förmäler, att på 1650 talet stals en mängd silver samt penningar från kyrkor m. m. i Skåne, och troddes en mästertjuv som het Tullberg eller Tullgren hava förövat stölderna, men haft sina nederlag i Göteborg och Hamneda och skulle många släkter derigenom blivit rika. Men möjligen det kunde hava samband med en liga i Torpa Hinneryd och Nöttja, ty sägen vet även berätta om några personer derifrån, som själva gjorde pengar, eller falska sedlar. Till att börja med, var

det nog ganska obetydligt och blev snart upptäckt och domstolsprotokoll upplysa om hur en skomakare kom en morgon vid 2 tiden och köpte tobak, varvid han betalade till handlanden med en tiokronor sedel, som befunns vara falsk. Vid förhör inför länsmanne erkände skomakaren att han fått sedeln av en ung man som hette S. P. Johansson i Thärsebyd och visste skomakaren om att denne Johansson redan långt förut var berömd för sin förmåga att kunna göra pengar, men skulle han dock aldrig hava gjort bruk derav för att tjäna eller vinna något derpå. Men sägner vet berättat, hur det var vanligt att man för tio kronor kunde få en hundralapp, och huru bönderna köpte kreatur i Skåne och betalte med pengar från "Torpa Bank," som det ännu i dag på skämt kallas. Den tian skomakaren fått, hade Johansson fått endast 4 skilling och brännvin

för. Han hade fått låna sedlar för att teckna av,
då han var endast 20 årig och fattig. Skomakaren
Lette Lars Magnus Andersson och betalte den se-
deln, som kom Johansson på fall, med en min-
nespeng från utställning i Stockholm 1866. Den min-
nespengen hade han sålt för fyra skilling och en
sup. Johansson bekände vid polisförhöret, att
han till utprämling utlemnat fem sedlar av Skå-
nes och Malmö enskilda banker. Hans ersättning
hade endast bestått i, att han fått paper och penna
samt en sedel till låns av en person som sedan då
affären var klar, hade lejudit på beännevin. Johans-
son, som varit vallpojke och tillbringat sitt me-
sta liv i Torpa hade endast roat sig med att rita
av sedlar och den ringa produktionen häntyde
också på att han mest velat visa sin färdighet
i ritning då han lånat en sedel av grannarne.

Både förfalskaren och utprämlaren fingo fyra års straffarbete vardera. Men ätta år efter Johan-
nessons frigivning, blev han åter åtalad för sedel-
förfalskning och då hade han ökat sin skicklighet
mycket. År 1880 häktades i Vinge ett par handlare,
luffare, för utprämling av falska sedlar. Den ene
meddelade att han fått en falsk tia, av Sven Te-
ter Krona i Torpa socken, som betalning för ett litet
berämnings-redskap av bleck. Den andre hade en nätt
häft Krona liggande hos sig, och då kommit i besitt-
ning av falska pengar. I Torpa fanns ingen S. P. Krone
onen väl en S. P. Johansson, som kunde misstänkas,
och som också anhölls och förhördes. En trälåda
som han försökte smugla undan, blev nu det
viktigaste bevis-materialet mot honom vid rätte-
gången. Det var det primitiva sedeltryckeriet, som
såhunda upptäcktes. Två falska tior hade utprämling

- lats, En i Linnerbo Härad, sparbank i Ljungby
och en hos en handlande i Vrå, varjernte "Skånes en-
skilda bank" meddelade att banken i sitt förvar hade
tre falska hundra-kronor. Johansson ochade till
allt, ständ aktigt. Sven Peter Krona levo också fast,
och det visade sig nu, att han alltså inte var identisk
med Johansson. Krona var bosatt i Hinneryd,
och egentligen var det icke han utan hans son Jo-
han Aug. Svensson som stod för förfälsningen, falska
mynteriet. Svensson hade varit skyldig sin far peng-
ar och sökte Johansson om varre färdighet sports.
Av denne hade han fått tre tior för fem kronor
stycket och en femma hade han fått till skänkes,
och en hundrakrona hade han betalt med en jagt-
bässa och en halsduk. Den sistnämde sedeln hade
han dock icke vågat använda, utan lemnat den till-
baka till Johansson. Svensson lärde sig också konst

en att göra pengar och använde sig av Johannessons
tillverkningar som modeller. Han hade gjort nio
tior och två femmor. Utprämlingen hade fadren skött
om. Men Kronas och Lennssons vittnesmål förmädd
dock ej S. P. Johansson att erkänna sin brottslighet.
Många personer i olika församlingar flydde undan
till Amerika. En kvinna vittnade att hennes man
inhyt Johansson på vinden, för att utföra skrive-
arbete, men hon hade förstätt att det gälde sedelför-
fälskning. Hennes man tvingades också att resa till
Amerika sedan han lånat 150 kronor till respengar
av en person i Skåne. På småningom erkände Jo-
hannesson också en del av vad som lades honom
till last, och blev han dömd till fem års straffarbete.
Detta var hela den s. k. offentligen kända historien
om falskmynteriet i Torpa, men i folkmun växte den
ut till stora proportioner. Den ensamma smiganden

har blivit en hel snäng, som schappat under till Ame-
rika och de fattiga sedlar det gäller ha blivit stora
förmögenheter. "Di ble ju rika allihop Torpaborna"
säger allmogem i denna dag. Flera gamla Torpabor ha
också flyttat från socknen och slagit sig ner som ren-
tierer och naturligtvis anses det bero på "Torpa bank".
Inom Torpa socken anses det också, att Johansson
ryckt upp hela bygden, till välstånd. Häradss-
arkivets protokoll avslöjar ju alltid en del av
vad som i alla brottmål reds ut, men vad
som egentligen sker "bakom kulisserna", kom-
mer för det mesta aldrig de nitiske lärde herrar-
ne till kännedom om. På är det också med hi-
storien om "Torpa Bank". Dessa två fattige stae-
karne fingo visserligen länsmännen fast och de
blevo dömda, men den verkliga snästaren fingo
de aldrig fast, ty under tiden Johansson satt på

fästning reste just själva falskmyntarnes
shickligaste yrkesman öfver till Amerika. Det
dröjde ej så värt länge för än falska hundrakronor
på 1880-talet begynte dyka upp, och spårades deras an-
komst från Amerika. Seddane voro så väl gjorda,
att ej ens banktjänstemännor kunde säga om de voro
falska eller äkta. Det enda var, när flera hundra
lappar med samma årtal, samma summor, samma
lektärore och samma bank jämfördes, då måste de
öfrige, utom en, vara falska. Detta tvingade de
svenske bankerna att lösa tiogtals, ja hundratals
(måhända) hundralappar som voro falska, för att
inte de svenske bankerna skulle komma i miss-
credit. Polisen sökte ju på alla håll och som sagt
spåret ledde till Amerika. Efter några år lyckades
polisen uppspåra en falskmyntare-verkstad i en kül-
lare i Newyork. Det befunns att en svensk man var

den som der inrättat den skickligaste sedelför-
falskningsfabrik som någonsin upptäckts. Förfal-
skaren (hans namn har jag glömt) men troligen Johan-
son, hade egen tillverkning för papperet som använ-
des och litcheten blev, som nämnts, så gullkomlig, att
falska sedlar ej kunde skiljas från äkta. En gam-
mal man (född 1840) berättade att under tiden Johannes-
son satt på häkte och dess emellan gick affärerna
med "Torpa bank" alldeles lika bra. Således var det
fler eller åtminstone en till som förfalska pengar. Om
den som upptäcktes i Newyork gick elektriska stolar
eller lifetids tukthus, omns jag ej heller. Men att det
var själva huvudnamnet för "Torpa bank" är nog säkert.
Men många som man vet köpte pengar och blev rika
tycks ingen välsignelse medfölja de falska pengarna
eftersom redan barnen och barnbarnen äro snart
utgåttiga. På 1880-talet troddes det att även Svenska

tvåkronor var i omlopp i landet, när ett par mycket små bokstäver stod under kungens bild, som de inte stod på de svenske tvåkronorna. Vid äldermansgillet hemma i mitt hus 1889 togs då bönderna fram och jämförde och hade de då omkring 20 stycken s. k. falska tvåkronor. Men de syntes vara av fullkomligt lika godt silver som de äkta och hördes ej heller av att anmärkning om falskhet gjordes, varken omot en eller andra. Men en lag var på förslag i Amerika som kallades "Schärman-billen", i fråga om statens inlösen av silver från gruvorna. Man trodde då att det var Amerikansk företagsamhet som frambragt de svenske pengarna, men kanske det var det Skånska bryksilver som omstöttes i "Torpa Bank". Enligt sägen skulle en sedumera vida berömd kvinnas som kallades "Kloka Anna", vara som barn, varit med sin Kloka Anna mor i skogen för att plocka lingon. Därvid kom en

vit arm och ringlade sig tätt förbi barnet, utan
att dock göra detta någon skada eller ondt. Anna
endast förskräckt omtalade detta för modern. Bar-
net plockade av de lingen och förtärde dem, som den
vite armen kommit att vidröra vid passerandet.
När så hon och modern gingo hem, begynte den
lilla Anna berätta för sin mor att hon nu kunde se
genom alltting och att deras hus som snart skulle kalva
hade en svartbrokig tjurkalv i sig. Hennes mor för-
undrade sig då, och ännu mer, när verkligen samma
hus, efter någon tid framkom med en svartbrokig tjur-
kalv. Därefter blev allt framgent Anna mer och mer be-
ryktad, tills slutligen ommaniska ifrån aflägsna lands-
ändar sökte henne. Min Morfar Pasmus Larsson i
Näsby socken i Skåne, till och med vandrade eller reste
den då för tiden besvärliga resan, ända upp till "kloka
Anna" i Tjätteryd i Småland. En sägen om en

bonde från Bäckaryd som hette Jean, var med sitt folk tagna till närheten av Turnerborg, der Bäckaryds-
borna, före enskiftet, hade sina ängsmarker, vid andra sidan Lagan, midt emot Turnerborgs gård. Det skulle
höstas hö, och som man visste att arbetet inte kunde
fullgöras på en dag, så togs slätterkarlarna en gryta med
sig och mjöl, så att när "Mor" i huset kom hemifrån om
middagsmat till folket, så skulle hon även koka mjöl-
gröt till kvällsmat. Grytan som var rankig, ställes
upp på åkanten och eldades under med risgrenar
och fallvid från alträden vid ån. Men hur hård
händt det rörde i grytan i gröten, så tog grytan en
överhalning och trillade ner i ån, och som vattnet
der var mycket djupt så var det alldeles omöjligt
att få fast i grytan igen och ingen gröt till kvällsmat
blev det heller. Efter många år var det i Horn en
gammal soldat som hette Hörberg och han beru-

Jeans gryta.

hade fiska i Lagan. Vid Arvids damm, fick han
syn på ett odjur som hade ett stort svart huvud,
och stack upp hornen över vattnet. Förskräckt sk-
undade han derifrån. Men var gång han kom der för-
bi så låg odjuret på samma ställe. Han tog då mod
till sig och rodde ut att se om det kunde vara ett levande
djur som var så stadigt. Men då han kom intill dju-
ret befunns det vara en jängryta och igenkändes såsom
varande densamma som gallit i ån mer än en fjärde-
dels mil oranför. Det skulle besträcka det påståendet
att vattnet kan begynna att frysa nere vid botten
i ån och fortbildas sig högre och högre, tills isen som
fäst sig på bottenstenarna skulle kunna lyfta dessa
och flytta dem med strömmen längre ned åt ån. På
samma sätt menas skulle det tillgått med jeans
gryta. Vidare berättas att en gubbe och hans gum-
ma skulle en vinter gå till ett gille och hade, som då

Småland
Dunnarbo
Kanneda 1936.

4794
M. J. ar. Emil Jönsson
född 1861 i Västergötland

18

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brukades, med sig ett fat gröt i ett lenn, eller förtent
kopparfat. Men så kommo de till Lagarån och där
var isbelagt så att ingen båt kunde segla. Men gulden
och gummoran gingo över på isen. Denna brast när de
kommo midt ut på ån och folket kom i vattnet, men
lyckades att kravla upp sig och komma i land, men den
som bar grötfatet släppte det och det gick till botten
i närheten av "Skroken", för kanske hundra år sen. År
1928 utfördes onuddringsarbete i ån, men grötfatet har
ej återfunnits.

Föregående är omnämmt huru
det brukades att göra "hjalpe" för att driva jorden, hug-
ga gräset och förflytta hus, men för sädes-hösten, den
s. k. "Skjuren", anlätades aldrig den metoden, med "hjalpe".
Varje hushåll för sig arbetade dermed. Det världrige
sättet att hugga säden med "skära", är nu alldeles
bortlagt, ehuru det ännu benämnes att "skära" rågen
eller stråsäden, oaktadt man därtill använder liar.

"Hjalpe"

Säreshöst

En enda gång i början av detta århundrade, såg jag en gammal hustru som skar häfte med den gammaldags "Skäran". Men jag hörde en av mina torpare hustru berättat att hon i sin ungdom, omkr. 1850 takt, ensam skurit all stråsäden på $\frac{1}{4}$ onantal, der hon då tjänade som piga. Man kan derav sluta sig till att grödan och den odlade jorden ej varit mycket att leva på. Den som skulle "skära" säden, måste gå krokig eller på huk, fatta med vänstra handen om så många strå som denna kunde omfatta, eller hugga till med skäran först och derefter samla det med vänster handen för att lägga det vid sidan, vilkendera metoden som mest tycktes förefalla lämpligast för den som skar. Skäran liknar en liten, mycket krokig lic, med ett handtag kort, avsett endast för högra handen. Skäran bör alltid vara mycket vass. Lånda avskäres handfull efter handfull och lägges undan för undan vid sidan.

tills stycket avskurits. De avskurna strån lades vid sidan i en rad och sammanfattades efteråt i små ne-
tisar eller härvar, som ombundos med strå och ställes
emot varandra i travar, kuvar, eller trädde på krak-
stör, till torkning. Der som var mycket med stora ste-
nar på åkern, var det närmast lika fort skurit säden
med skära, som med lie, ty med den senare var det
svårare att komma in till, och emellan stenarne.
Men som sagt, det gamla är bortlagt. Nu hugges ju
med lie, och har huggits i 75 år mest av allmänheten
der det ej är möjligt att använda maskin. De liar
som de gamle liesmederna gjorde, kunde slipas och
användas tills de blevo smala och beto "etter" ända in
till ryggen på lien, men de liar, som nu smidas äro
endast stälade en quarters tum i eggen och resten av
lien är mycket jämn som ej håller "bettet", och gjutstals-
liar hålla hellre aldrig bettet så, som de gamle

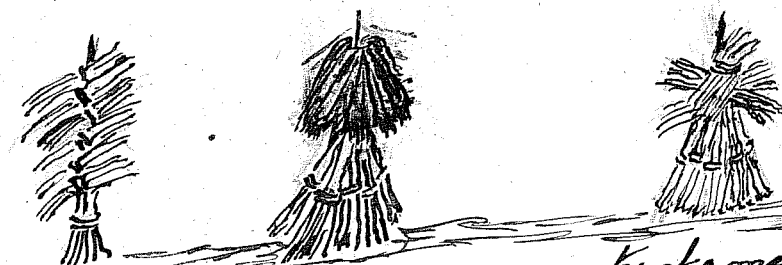
smidde liarne. När väl liarne onäste ju användas
hurudana de än äro. Här i landet brukas att den som
hugger säden, går bak efter den som tar opp, men det
begynnes på det viset, att först hugger ju karlen en skär
och efter honom tar fruntimret opp och leinder säden
med några strå, i neker, härvar som läggs bak efter i
skären. Men det första karlen huggit fram skären, så
skyndar han om igen och begynner hugga en ny skär
innan fruntimret hunnit ta opp allt på den föregående.
Det fordras också, att fruntimret ska ta så rent opp
alla strån, att inte stubben behöver rävas. På sådant
sätt hinner huggaren snart så mycket försprång,
att han kommer att gå bak efter fruntimret som
tar opp, och om hon ej skyndar sig, hugger han så nära
hennes händer att det är en stor skam att göra så.
Detta kallas att "skätta" fruntimren. Aldrig har det
fallit mig in att göra så, ej heller har jag påfordrat

att ett fruntimmer ska både ta opp och binda säden
efter huggaren genast. Hellre hastade jag lion och tog själs
opp så fruntimmeret hann komma fram och vila sig till
nästa skär, medan jag strök lion och gick om igen. Lite
heller påfordrade jag att varje strå skulle plockas, ty jag
rävsade alltid stubben efteråt. Men som de oneste
åkrarne hos bönderna i Småland, äro mycket översädda
med stora stenar, så kan inte huggaren springa så fort,
och då kunna ju fruntimren, hinna ta opp och binda,
så att han inte kan "skätta" dem så mycket. "Skätta" be-
tyder jaga, driva på, eller skrämman undan. Ett egendom-
ligt sätt är, att i stället för "mejerid", begagnas en båge
på lieskäftet och ett tygstycke fäst på denna bågen
likt ett segel som står något fram om ändan på
lieskäftet och ska tjena till att föra den afhuggna
säden i en lare vid insidan på skären, för det ska
läggas sig vackert och lättare att samla i hop för

för fruntimren. Men så hugger aldrig en smäl-
länning säd utan på kant går han och hugger bak
åt på sidan, en liten smal skår, en aln bred unge-
fär. Ingen i Småland kan göra sådana band att binda
råg och vete med, som skåningarne brukar göra i
tiden, utan all säd bindes med några strå av det huggnas.
Det kallas att binda med "fält", även "vask" och "fask".
När så nekerna, härnarna ligga i rader över fältet,
sätts de opp, först 2 par emot varandra, så långt i-
från varandra att knappt topparne kunna sträckas
ut och nå ihop. Vid sidan om dessa sätts ett par
vid var ända på den ene bildade halvtraven, och
utanpå dessa 2 par vid var ända, sättes ytterligare ett
par på var ändhalva, så att dessa bli dubbla. När
det är sådana små reker, så är det ett bra sätt, att
på säden torr, om travarna ej falla omkull, men
stora reker torra ej så lätt. Alltid sättes bredsidan

Rågtravar, sådana de fordom gjordes i Sunnerbo.
Det måste vara två personer att ställa dem opp.

vänl. krake

Krake med vänd
nek överst

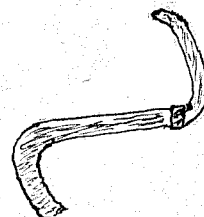
Krake med
tre kärvar i krydd
överst.

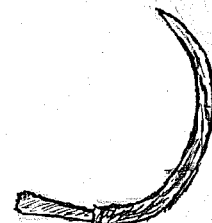
En sådan med bägsegel försett
he kallas "Mäj." i Sunnerbo.

Löv-kniv

Ris-napp

Lädes-skära

emot öster och väster. Mångenstädes är skog och buskar omkring åkrarne och då torkar ej säden så lätt, utan krakas. Detta göres på 2 sätt. Antingen stickas den vasse staken, krakstören, igenom alla nekererna att oundhånga ned toppen, utom den första som kan trädas långt på stören, att mota så inte de andre sjunka ner på marken. Andra sättet är, att sätta nio neker rundt stören och träda tre tvärs igenom i kryss över de nios toppar för att skydda mot regn. Men med det senare sättet torkas säden ej så fort som det första, men man kan inte träda tolv härvar på en stör och så bli de senare säkrare bestående. För fyrtio år sen brukades alltid att hugga vår säden långt innan den var mogen, så att strån ännu skymtade gröna på färgen. Detta gjordes därför, att halmfodret skulle bli så mycket begärligare för kreaturen, och så fruktade de sig också för att det skulle

beli frost, ty då miste halmen all kraft trodde de.
Sannst var det delvis, men så blev också kärnan så my-
cket lättare, genom att skördas grön, och frös den gröna
kärnan, då blev den oduglig till utsäde. De gamle bö-
derna trodde att råg-kärnan skulle vara så torr och hård
att när man bet på ett råg-korn, så skulle det smälla
under tänderna när det krossas, och just därför hade
de så svårt att hösta rågen. Detta att den skulle va-
ra "smälltorr", var därför att de alltid brukade förva-
ra spanmälen i "sädes-bingar" på boningshusets loft-
rum. I sådana bingar eller lårar, kunde den inte om-
skyfflas och fara för unkenhet kunde uppstå om inte
säden var tillräckligt torr. Den första säd som skulle
köras in, var vanligen rågen, och när den ändtligen
small under tänderna, skulle den lässas i likadan-
na d. v. s. de samme vagnarne som användts att
köra in hö, med höga spolhäckar, var i rågnekarne

uppkastades löst från båda sidor, ty travarne sattes
med lagom mellanrum att höra för ända på dem.
Aldrig fick någon stå i lasset, varför detta blev löst
packat, så att "höstahäcken" blev fort full av endast
ett fåtal halvtravar (tolv ncker i varje). Att ej någon
fick stå i lasset, var därför, att inte säden skulle
trampas av och spillas när man drog eller bar in
nckerna på logen. Man hade också lerdt lakan i bott-
nen på höstvagnen för att inte den avdröslade rågen
skulle falla igenom spolarne och ned på marken.
Att köra in på logan med lasset, förekom aldrig i
de gamle bondgårdarne, ty logdörrarne suttu med trösk
len en och en halv alm ovan marken, så varje nck
måste kastas in på logen och derefter lavas ner i
"loggolvet" d. v. s. så kallades ladan vid sidan om logan.
För att lättare kunna gå ^{på} jorden, marken, och taga
lasset av vagnen, brukas ta av den ena sidan av vagns

Häcken, som vände emot logdörren. Detta kunde gå för sig, genom att lossa och draga ur de pinnar-naglar som sutto att hålla ihop bur- eller spol-Häckens översta del. Men när värsäd hördes in lyftes visserligen även då den sidan av, men väntes hela lasset utanför logdörren. Den säd som då dröslade av, kom antingen på underlagda tom-säckar eller på marken, varifrån den måste sopas upp efter-åt. När så rågnekarne kastats in på log-en, så skulle de ju lavas ner som förut nämnts, men den som skulle fly nekarne till lavaren, skulle ta varje nek om rot-ändan och slå ett par eller tre kraftiga slag, med topp-ändan, av ändan, i log-väggen så att en stor del av rågen dröslade ur, varefter neken skakades och överlämnades till den person som lavade dem i ladan. Men somliga brukade att göra många travar i ordning, om onan var ensam och

när sedes mera en annan person kom till hjälp, lar-
vades in det som färdiggjorts. Detta, att slå nek-
arne sådant emot log-väggen, kallades att "dundra" råg-
en. Derigenom fick man säkrast den allra stridaste
säden, som därför brukades till utsäde. Den sämste
och lättaste säden sitter alltså segast kvar i axen. All
råg skulle tröskas med "plejel" (slaga), men plejeln är
en mycket olik beskaffenhet emot de Skånske Hår-
är nemligen "slälen" (slageln) endast omkr. en alm i längd
och fäst vid "hanolen" med ett älskins-ögla, som vrider
sig omkring en på "hanolen" gjord hal, med en tillskur-
en knapp ytterst. Råg-halmen måste vara slagtrösk-
ad därför att sådan skulle ju användas till halmtak,
och till avsak, emedan råghalm var en mycket efter-
frågad vara i dessa "Södra Lunnarbo Lokenar". De som
hade häst trodde också att endast råghalmshackelar skulle
kunna begagnas till hästar och kunde ej skäras utan den

vore slagtröskad. En mängd halmhandlare reste omkring och köpte opp råghalm som lastades på järnvägen och avsändes både uppåt landet och nedåt Skåne. Dessa köpte endast slagtröskad halm, förmodligen därför, att det kunde lässas mera der av än av maskintröskad, som "pyste" mera d. v. s. tog större plats. Alla logar i Småland vore av träplankor, ej spåntade eller plöjda, utan naglade med tränaglar tillsammans, och lågo lösa på de undre balkarne, så att om plankorna torkade i sär, så att sprickor uppstod och sädeskornen föllo i genom, då kunde plankorna medels kilar vid ytter-syllarne, drivas tillsammans så att golvet (loggan) bleve tätt. Hade man inte tid att genast trösk a rågen medan den var solskens-torr, och hade man av "dunder-rågen" tillräckligt till bröd och utsäde, så vore det bättre att vänta med tröskningen tills den första "svällningen" gått igenom råglaven

ty då ansågs den vara segare och omöjlig att tröska
ren. När så det skulle tröskas råg, så skulle de
gamla alltid vara fyra personer, och det gick godt
an med fjuntimmor dertill, om de vare starka och
unga. Men det gamla sättet att "ätte-tröska" klockan
2 a 3 om morgnarna var bortlagt i slutet på förra
århundradet. Man nöjde sig med att begynna kl. 5
a 6 om morgonen. Man lade fram en haketrave i vart
"lägg", på logen, d. v. s. sex mekar vid var sida på logen,
med topparne vända mot varandra. Mekerna lösas
icke banden af, utan tröskas på de hela mekerna,
den första sakran, och skola slagen arpassas
så, att inte två slå på samma gång, utan emellan
varandras slag, så att det skulle passa till föl-
jande tröskemans-sång: "Två par vantar, päls och trä-
ja, Två par vantar, päls och träja. Lång-visan kunde
variera något, men takten fick inte ändras, t. ex.

"två par leysor, präls och träskor," o. s. v. När så neker-
na voro slagne på den första sidan, tog man och
löste leandret av dem och lade den andra sidan
opp och överhörde i samma takit, även den. En
av tröskmännen skulle vara "förtroškaren" som skul-
le börja och sluta. Efter honom skulle de andre falla
in, eller upphöra. När förtroškaren ansåg "lägget"
vara rent, d. v. s. all rågen gått ur axen, så upphör-
des att träska mera djupa. Flämlarne hängdes eller
sattes å side, medan var och en begynte ta opp
halmen och snö leand att binda om den upptagne
buntten, midt på först, så hårdt som möjligt, sätta
buntten på rotländen och ta ett grepp i den främ-
vända sidans övre del, samt dela greppet midt i
två och ta hälften i var hand och dra det i hop om
toppen på buntten, snö ändarne om varandra
och stoppa in knuten, så blir denna buntten spretig

emot toppändan. En sådan färdig halmbunt, kallades en "leuka". Sådana "leukor" var som nämnts, en courant handelsvara och vägs på besmar-kroken, hemma i alla bondgårdar. Jag hörde ofta, hur diverse handlarne åtnöjde sig med så eller så många lass råghalm i betalning för handlade varor. Ett lass var alltid i vikt, lika med 40 pund eller 340 kilo. Men priset varierade ifrån att gälla 14 kronor lasset i slutet på forra seklet, ända ner till 6 kronor år 1912. Sådana "fyrtröskare" som nämnts kunde för dagen tröska 10 a 12 travar, som räntade, om rågen var väl "satt" och inte "dundrad", 15 liter = 3 kappar, men som den vanligen var "dundrad", så räntade den ej mer än 10 liter av traven eller ännu mindre. Som jämförelse kan omnämnas, att jag ensam tröskade från kl. 6 om morgonen, till kl. 6 om kvällen, 10 travar icke dundrad råg som räntade $1\frac{1}{2}$ skäppa d. v. s. 9 kappar = 45 liter av varje

trave. Jag tröskade ensam all min säg i 2 år. Men jag
hade Skånsk method och dito plöjel. Ränderna be-
tröskade bytas vid, så att en eller två ifrån ett näreställe
gingo i några dar till en annan nabo och tröskade
då denne sedermera betalade igen med samma mynt
vid påfodran. När så rågen var tröskad ur halmen
skulle rensas opp efter vart annat eller tredje "lägg"
och säden föras till sidan vid "lo-balken". Sedermera
skulle den vid tröskningens slut, först "reklas" det
allra längsta halmklyset och tomma ax ifrån, och
sen "kastas". Denna kastningen var en ganska
besvärlig gärning att utföra väl, och därför mest
måste av de gamle bönderna själva förrättas. Men
skulle man med en liten "kast-skovel" (en hand-
skoffa) som kunde med en hand hållas, och ka-
sta hela "drösen" (den samlade rågen) ifrån den ena
ändan på lojen, till den andra. Derigenom skilde

sig säden ifrån agnarne och för med farten
längst fram på lojen ("lon"), men agnarne som voro
lättare, fölls ned långt bakom, men gransen emellan
säd och agnar blev något blandad, varför noggrannhet
fordrades för att skilja åt och kasta om igen, det som
var blandat. Till slut måste ett fint säll också an-
vändas. Många fattiga torpare och backstugueittare
som ej hade något större parti säd, passade också
på att hålla "drören" ut ett hårl och i ett annat, när
vinden blåste, och agnarne derigenom flögs åt sidan
medan säden föll rätt ner i kärlet, men agnarne
kunde de då ej tillvarataga, utan måste låta dem
fara bort med vinden. Men redan i detta sekels bör-
jan övergavs den besvärliga kastmetoden och skaff-
ades sädeskarper, som därför ännu i auktionskungö-
relser kallas "kastmaskiner". De som ej hade så lå-
nade de av varandra. Vårsäden tröskades aldrig med

plejel, utan med örvandrings maskiner, av ambulerande dels beslags och dels enskildas tröskverk. De gamla bönderna i Småland hade också på ett och annat ställe, de s. k. förmögna böndgårdarne, stående örvandringströskor, eller kunde två bönder ha varsin kakedelen i tröskan, som då måste flyttas från den ena till den andra vid behov. Dessa tröskverk voro gjorda av bara trä. Alla hjulen och kuggarne av god ärenbok, ek, eller björk och ovel. (Ärenbok kallas också "vitbok" och ovel kallas "korell") Mycket skickligt utfördt, och om man nu skulle ha gjort ett sådant, så skulle det bli tis gånger så dyrt, som dessa senare brukliga tröskverken av järn. Visserligen var ju rödligt beslag, såsom axeltapparne, samt sammanhållningsrings, men voro de ändå tunggående, i synnerhet därför att cylindern eller "slagtrumman" var två alnar i diameter. Denna "slagtrumma" var

en spiktunna med inslagna järntänder som mot-
svarades av dylika inslagna i slaglarne och gingo vid
rotationen emellan varandra och repade av säden.

Numera finnes intet enda av den sortens tröskverk
hvar i byggderna. Alla tröskverk som voro av zaleriks-
tillverkning voro s. k. "stift-tröskor", och alla voro med
stående vandring, d. v. s. drag-kreaturen och kuskar-
ne passera under "strålen" och bommarne ("saten")

En och annan skaffade "liggande vandring", men
befanns de svåra att bliva stadigst fästade, ävensom
jordfasta stenar kunde komma i vägen för neddrif-
vande av pälarne, och den farlige "strålen" (så kallas
drivaxeln som förmedlar kraften ifrån "vandringen"
och in i lojen till "Cyindern") slingras ofta kläderna fast
och föderseer folk, isynnerhet fruntimren. Vandringen
benämndes icke alenast marken der dragarne gingo
runt, utan också själva maskineriet med sin utväx-

Ling utan om logen på gården. Irista årtiondet på
fjärde seklet och fram till år 1912, fanns 2 stycken bö-
der i nästa by, Ryds by, som drogo omkring i byarne
och tröskade, konkurrerande med varandra. De hade
två a tre karlar med sig som tröskfolk, så fick var
och en bonde skaffa resten, der de skulle tröska. Arun-
den emellan konkurrenterna var stor, ty den ene par-
tens folk passade på att förderva den andres tröskverk
så den skulle bli oduglig åtminstone för den vintern.
På händer att en natt var den enes tröska avskruva-
de och avlyftade de stora järnhjulen, järnstrålen och
lagerna, allt bortstulet om morgonen då trösket skul-
le börja. Men så kunde man spåra ridningarnas gång
mot Lagaån, der det för tillfället var tunn is, så de ej
kunnat gå ut på denna, utan näst kasta ut järnsak-
erna från land och syntes var isen var sönderlagen
ganska nära kanten, så att allt kunde fiskas upp ur

än igen, med undantag av lagern. Men hjulen
hade slagits i sönder, men även bitarna fann-
nos och sattes hjulen i hop igen av en skicklig smed
i Bäck. Enörkret hade rövarne ej kunnat se var
der var bräddgjut i än, annars hade den tröskan
varit slut för den vintern. Det var en verklig
stor händelse då man skulle ha tröskan! Man
hade ju så nära på förhand fått reda på varifrån
den skulle avhontas, men just vilken dag, be-
rodd på hur mycket det fanns på vart ställe att
tröska. Man hade på förhand beaktat och kanske
det behöfts att slagtas med, ty det behöfts tio per-
soner om det skulle gå bra. En till att lösa och
lägga rekena på "bordet". En att lägga i ("mata trö-
skan"), en att räpna ifrån tröskan, två att rista
halm med "riste-blyngor" (av hassle-trä, en klyka
av 2 grenar ut från en stam, som blir skaft.) Det he-

la $2\frac{1}{2}$ alm i längd, detta skulle vara för att inte
tjug-hornen skulle tränga hårdt igenom som järn
tjuvar och dermed taga säden oned i halmen. En
person att sticka opp halmen, en att ta emot den
och två att skaffa fram neker, samt de bägge "höra
pojkarne" som körde "vandringen". För det mesta
hade bönderna så små stutar om vintrarne, att
de två par knappt orkade driva tröskan fort nog,
ty var och en var ju rädd om sina, men så funte-
rade föreståndaren, vanligen "onataren", på att lå-
ta kuskarne byta oxar eller stutar och då gick
det bättre, ty den ene tänkte: "driver jag inte bra
på desse, så får mina stackars dra alltsammans
och lika dant tänkte den andre och därför piska-
de på värre. Man var tvungen neml. att låna
åtminstone ena parst stutar, men ibland bägge
paren om ej det fanns några på tröskstället för till-

fället. Tröskelönen skulle vara en kappe ren havre på tunnan och alla medhjälparne skulle betalas av den som fick tröskat, så när som "onataren", han skulle gratis medfölja. "Nataren" var vanligen den som ägde den ambulerande tröskan. Med en sådan stift-tröska kunde uttröskas omkr. 20 tunnor för dagen, beror på om säden var seg eller skär, även som med hur stor kraft tröskan kunde drivas. Vanligen skulle tröskat fortgå tills all vårsäden var avtröskad. Korn förskorn knap past och spargel tröskades med plöjel. För det mesta varade tröskningen på "verket", ett par dagar på en ättings mantal, men det fanns även fjärdings-mantal som hade mindre säd än ättings-bönderna. Men tröskades om dagen med "verket", så skulle det "harpas" (ringöras säden med "kastmaskin") om rötterna, ty "drösen" blev så stor

att de små loarne inte kunde få plats att tröska, mer än en dag utan der bleve borttaget drösen och den ^{siste} tröskedagens natt skulle likväl harpas, medan folket var församlat. På det viset pågick harpning - en vid lykt-skön ända till midnattstid ihland. Då den skulle ösas och mätas i säckar och bäras upp på vinden i boningshuset och tömmas i sädesbingar. Två personer skulle dra harpan, en ösa drösen i harpan och raka bort agnerna, 2 personer skulle ösa i mått och hålla den rene säden i säckar, 2 skulle bära säckarne med spannmålen upp på "vingen". Har det fler personer, så gingo de bytas vid, men vanligen var det femstämmer, och de gingo vara fria för harpan oftast. På blev det alltid större bunke agner än säd, men den del av agnerna som föll ned strax bakom harpan, måste harpas en gång till och blev lätt säd, som kallas "ätte-hafre" (etterhafre)

en fem sex tunnor om dagen. Träskningen "med verk" var alltid ett dammigt arbete och i synnerhet harprningen var svår. De som hade det friskast, var ju "hörprajkarné", men det var ej alltid de hade det bra. Det bleve regn, snö, eller kallt blåsans, och då fingo både "prajkar" och stutar fara illa. Ibland hände att det blev sådan gyttja i omgången, vandrigen, så der måste läggas in massa gammal halm, och även kunde vara ishalva, så der måste höras sand på leanan i omgången. När harprningen var slut om kvällen, hur sent det än blev, skulle folket in och ha kaffe, men kvällsmat hade de fått förut. Lådan var det för 50 år sen och hade väl då redan fört bort ytterligare 50 år tillbaka. Huru det nu är kan ju ontalas en annan gång. Husbonden eller ägaren i en bondgård i Småland kallades alltid, i förra tiderna för "Bonnen". Är "bonnen" hemma frågas, om

man ville tala vid husfadern. En "bonne" fick som
äktarnamn, skämtnamn heta "Bonde" i Ry, bara för han
frågade alltid om "bonden" var hemma, i stället för
som de andre sade: "bonnen". Om en ung man fick
köp på ett hemman, så kallades han genast "bonnen"
och talade han själv om det, kunde han säga: "När jag
börja att "bonna", dermed mente han, att han blev själv-
ägande jordbrukare. Sönerna, antingen de voro stora
eller små, kallades för "Herana", och döttrarne, stora
eller små, var Grätkor. En ensam "Hera", var också en
"Pajka". En vakta-pojke eller legd pojke, var en "hyra",
men en större legd fullvuxen, var en dräng, antingen
20 år eller 50. Hustrun i en bondgård kallades alltid
för "Mor", av så väl mannen, som barnen och tjänare.
Men talades om hustrun i andra gårdar, kallades
hon ofta efter mannens namn, med tillägg av skan
eller - san, t. ex. Als-skan Larshan, eller Olsan och

Larsar, om deras män hette Olsson eller Larsson.
Närboende kallades också med ett gemensamt namn
för "Naboönnerna". Alderman har jag aldrig hört tala
om, oaktat enskifte för endast 50 år sen, eller 1825,
förrättats i flera Lunnarbo socknar, men snöfogde
finns ännu oaktat vägstyrelsen är efter nya mönster.
Präst, Klokkare, Skollärare och Inspektors-hustrur,
måste ju kallas för "Fru", annars skulle de bli på-
ligt förmädmade om de kallades för "Moror". En
svärson kallas för "Mau" och flera för "Mauar". En
slags bönder kallas för "Hälvten brukare". De arrendera
ett hemman, på villkor att ägaren lät arrendatorn få be-
legagna kreatur, redskap, utsäde och allt, emot att
arrendatorn skulle driva lantbruket, så skulle ägaren
och brukaren ha varsin hälvten av grödan. På sådana
villkor kunde vilken fattig man som ville, begynda
att "bona", ty han hade ju upprättning. Svärigheten

Smiland
Hammarby hd
Hammarby m. Sm
1997 år 1986

4794

Oppt. Karl Jönsson
i
Jönd 1861

45

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var att lemna likadant lösöre igen vid avträdet.
Om himlen begynner bli dimhöjd, säges att det "avår" Väderstan
till regn, men fortfar himlen att vara dimmig, utan
att det regnar, säges det vara endast "tork-avår". Om
det faller små hagel som kallas "trind-snö", så säges
att sådan snö blir antingen höljt eller sköljt. I v. s.
antingen kommer snart mer snö och höjer, eller regn
som sköljer trindsnön bort. Om det är mycket varmt
men ändå grått i luften, så säges det vara "kval-aktigt" Iskan
(kvalmigt) eller också att "åskan är i loftet". Thordön
hörde jag aldrig åskan benämnas. Man säger t. ex. jag
stod i ett "donke" (svacka) och hörde hur "åskan" donade
oppe på "skulten". Det v. säga: jag stod nere i dalen och
hörde åskan mullra der oppe på bergs-höjden. De veta
jäm även, att om det regnar i Jussö v. d.agen och den 1. sk.
augusti, så regnar derefter i 40 dagar, ävensom känna
de till den gamla bondpraktikans märketecken, liksom

i Skåne. "Ottan" kallades tiden från kl. 1 till 5 på morgonen. Otte-tröskning skulle således ske under dessa timmar. "Otta" kallades också om någon stod eller gick på vakt. Då sades om "vall-hysen" också att det var en "Otte-pojk" (vaktepojke). "Schinar-ottan" (svinar-ottan) var vid kl. 3 på morgonen. Då brukade svinen komma upp ur "lären" (bålen, liggbålen), "ruffa" och åter lägga sig. Hanen (tuppen) brukade också gala vid den tiden. Men gal hanen mellan kl. 12 och 1 på natten, då var säkert spöke i gården och då borde man helst stanna inomhus. Går, om byns hanar, tuppar, flitigt svarade varandra betyder det snart regn, liksom också om hackspetten högljudt skriker och svarar andra hackspettar, i närheten av husen, betyder det regn. Om röken från skorstenen slår ner mot gården, så betyder det regn, men stiger röken rakt upp så betyder det vackert väder. Ett "bete" var så lång

4794 S. se s. 50

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tid som man brukade att höra med oxarne innan de
fingo "dröppa", "tugga dröv", vanligen tre timmar. Det
hallades också "måla-bete", ty då borde antingen oxarne
ha nytt foder eller tillfälle att "dröppa" (idista), annars
kunde de "mista dröpet" och det kunde förorsaka dö-
den om inte det blevo botat. En "pusta" var så lång
tid man bestämde att det skulle höras i "vandringen",
när det tröskades med "verk". Vanligen $\frac{1}{2}$ timme
och ibland $\frac{3}{4}$ timme. Den gamle "Vår-drettingen"
eller veckotals-räkningen börjar den 6:te april, med
13:de vecka och räknas vecka vis baklänges, och blir
den 1:ste maj vanligen i 10:de veckan o. s. v. I den elfte
veckan skall man, enligt gammal tradition, begynna
så och sätta. I elfte veckan sätter man potatis. I
åttonde veckan sår man hansen, i sjätte och femte veck-
an sår det sista, kornet. Gökarna kommer i 10:de och
galer i nionde veckan. Vårbruket anses avslutat

Skriv endast på denna sida!

47
1926
Hansson
Hansson

Hansson
Hansson

i fjärde veckan. Så hör man sällan nämnas tredje och andra eller första veckorna. Det som ger frukt i jorden, t. ex. rotfrukter, bör säs och sättas i månens nedan eller "när", och det som ger frukt ovan jord, bör säs och sättas i "ny", måne. En sorts gröda som ej behövde säs eller sättas, var de gamles lövtaht till föder åt kreaturen. I september månad senast, men helst i slutet på augusti, brukades nedhugga trädet, för insamlande av lövhävar. Man kunde ju geva året på årstiden och inte vänta med lövhösten tills löven begynte gulna. Det kraftigaste fodret gav ekelöv och rönnelöv. För övrigt dugde all slags lövskog, men asp skulle vara särskilt bra till får och getter. Hägg ansågs onödigt. Vilde och björk höstade jag ett par år 1917 och 18, när missväret tvingade till sådan åtgärd, 20 lass buskar som lades i hävar och torkades något ute, men sedan lades upp i takstolen till föder för vintern. Vi gjorde

ju stora hästar ty vi ämnade ej sälja dem, men de
infödde gjorde små hästar som en vanlig sofigvast un-
gefär. Det skulle vara gammalt gällande pris med sex
stycken (= 3 öre) stycket, d. v. s. tre kronor för 100. Jag såg mån-
ga som hade 40 a 50 tunnland jord, men som ändå, nästan
varje efterhöst, stulo och kuro hem skelöven gröna i från
närstående skogar och hade endast 2 kor att föda. Men
så drevs de ej jordbruket mycket, utan arbetade i
Danmark om somrarna. Till lövtäkt användes en sär-
skildt dertill gjord grov kniv med halv alns lång klinga
utom skaftet. Vid knivens yttersta ända är eggen krokig
likt ett näbb. Skaftet att fatta endast med en hand, även
i bland krokigt emot bak- eller ryggidan. Mossa använ-
des även någon gång såsom foderämne åt svin. Moss-
an skars fint och blandades med mjöl av kaffe eller råg.
Till människoföda användes aldrig mossa, förr än i
krigsåren 1914-18, då även ljung maldes och såldes som

Småland
Smålands
Känneda nbl. 1938

Opp. 8. Emil Jönsson
4794 Ber. 25. Jönsson
Född 1861. Wästg.

50
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

medel att blanda i till både folk och fjä, till fjä.
Men till husbygge åtgick en stor massa mossa
att läggas emellan timret i väggar och gavlar. En
slags långvärt mossa som växte i gamla torvgravar och
sanka ställen, begagnades som skur och tvätt trasor.
En annan besynnerlig mossa som endast växer i
skogen kallades "Sile-ris", och användes av de gamle
kvinnorna till att sila mjölken igenom, då denna
mossa eller "ris" som de kallade det, ansågs hava både
renande och uppfriskande verkan på mjölken. En ovan-
lig benägenhet för bildande av mossa på allting före-
kommer här i landet. När en gräs vall får ligga i
tredje året, blir genast en moss-växtlighet som hotar
livra gräset. I en torvgrav bildar sig med tiden, moss
och moss, så att om ej vatten hindras, blir gropen
fylld genom mossa. På trä i skogen växer mossa
och i synnerhet på gamla björkar växer något fullkom

V: 98.

Exc. O. N.

ligt liknande halv alns-långt grått mans-skägg.
Frukt-träden i trädgårdarna bliva också fort begrodda
med snössa som måste avlägnas. Frukt-träden äro
mera angripna av s. k. "kräfta", här än i Skåne, tro-
ligen beroende på källden om vintrarne. Mossbild-
ningen tråligen genom omgivande vattenstuka snark-
er och kyla. Mjölkhushållningen och kreaturskött
sehn fortgår ännu, till stor del, bland småbönderna, på
samma sätt som i förfädernas tid. Visserligen har
nu varje bonde inhägnat sitt, efter enskiftena, och
nästan alla ha vildmarken vid ena sidan om gården,
gränsande oftast intill husen. Gränsar den ej nära nog
så göres en "gata" som räcker från fjähus-dörrarne
och till "rymarken", vildmarken. "Gatan" göres antingen
av trädgårdsel eller stennmur vid bägge sidor. Jag såg
i Södra Ljunga socken 1897, en trädgårdsgata på över
500 meters längd. Men många bönder hade av lantmän

Lasse tilldelats "utskifter" en halv mil från hemmet.
 Ja här i socknen är några bönder som ha $1\frac{1}{4}$ mil till
 sina ängsskifte och skogskifte. För mig hörde en ut-
"skift" till mitt hemman och denna var belägen $\frac{1}{2}$ mil
 korta och vid andra sidan sjön. Somliga bönder hade
 till och med flera sådana "utskifter". Igeländ kallades de
 för "intak". Men de som då hade sådana marker,
 antingen av ena eller andra sorten, brukade då att
 å de avlägsna områden, uppföra "ängs-lador" och sommars-
fähus. De som ej voro mera avlägsna än att från
 timren kunde gå dit och mjölka, så gick någon om
 morgonen och släppte in kreaturen, band dem var
 på sin plats och mjölkade. Om kvällen innan solned-
 gången gick hon åter dit, mjölkade och släppte dem
 ut för att beta om natten, så länge det var varmt
 på dagen, men när det blev svalare t. ex i septem-
 ber och oktober fingo kreaturen gå ute om dagen

sommar-
 fähus.

och släpptes in om kvällarne. Var det mycket nija
älk, finge en person, man eller kvinna, följa med och
vara behjelpelig att bära. Vanligen brukade kreaturen
själv komma fram på den tiden de voro vanda, men i
bland måste lockas på någon, eller sökas opp om det
skulle behövas. Hjälper intet varken lock eller sökande,
så går hela hushållet och även grannar ut att gå "skall-
gång" efter det bortelivna djuret. Det händer för varje
levande någon gång, att kreatur komma bort, antingen ge-
nom villfarande eller genom olyckshändelser, t. ex. fal-
la i torvgrav, bräcka ben i stenrös eller rötter, bliva sit-
tande i kärr nedjunkna, eller stängade av andras krea-
tur, eller sjukdom kan komma på dem att de ej kunna
komma fram, t. ex. av berist på vatten eller salt, samt av
blodgång och utmattning. Om någon genom olyckshän-
delse mister ett kreatur, så säges, (på landets språk) icke
att han mist det, utan "han har satt det till". Man säger

den och den "sattes till en ko". Huru de kunnat gå te? Jo
huru de veter så kom hon om att på så vis, att prajk-
en, hyren, va ätter na små en sly, å hon va på "kamm-
en" och kum i ett donke tess hon satt lrummen opp"
Sådana gårdar der onan kan släppa ut kreaturen di-
rekt från gårdhuset der hemma och de kunna följa ga-
tan ut på betet i skog och onark och själva komma hem
igen, anses därför av Smäländingarne, för att vara onye
"lättskötta" hemman. Huru steniga åkrarne vors, fri-
gades aldrig efter i förra tider. De som hade ängsmarke
ex på "utskift" långt från hemmet, byggde små ladugårds-
hus, så stora som behövedes att inlägga det höstad höst i,
till förvaring och hemkörning om vintern efter behov.
I dessa hus hade höstafolket sitt tillhåll, att äta eller
vila sig under tiden höstnaden pågick. Fiskare och
jägare brukade också olovligen logera om nätterna
i dessa lador, när ängsmarkerna alltid vors i närheten

av å eller sjö. En som hade den enklaste och billigaste ängalada jag i all min tid har sett, var en hit inflyttad skåning, som hette Jänne Peter. Han hade grävt ner och satt fast en rak stång, 10 a 11 alnar hög, rätt upp liksom en flaggstång. Denna stång hade han på en torr plats nere vid sjön der han höstade gräset. När det var torrt nog, så lavade han höet omkring denna stång, till en rund höstack, som fick stå kvar till om vintern han körde den hem. Metoden måste befunnits bra, ty "jannes a ängalaa", som befolkningen på skämt kallade stängen, stod kvar och begagnades för samma ändamål i flera år. Men sådant villt ängshö, ävensom villt uppmarks hö, voro ej mycket kraftiga fodermedel. Man brukade ej köpa gräsfö utan samla det frö som föll av i höladan när höet blandades med halmen om vintern. Detta frö som mest bestod av ogräsfö, såddes ut der man ville ha

Småland

Summers

Hammö m. fl. 1781936

4794

Mst. Emil Fräson

bor. i Rönne
född 1861: Väst

57

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

grodd allra bäst, var icke att undra på, ty ogräs-
frö har ju alltid velat ta överhand och naturligtvis
var det som köptes i sådan minoritet, att derav blev
rätt och slätt intet. Men det vilda, eller ogräsfröet,
kunde ibland växa så tjockt och långt, att det räntade
till, enligt de gamles mening, ganska bra "gröo." Allt
sådant gräs kallades för "igenisänings-gräs" och ansågs
för att vara kraftigare än ängs-hö och sjögräs, samt
"maahö." (madhö). Den mycket omskrutna
"bastubadningen", som nu av kringresande prat-
makare påstås hava varit så gängse sed bland alla
svenskar, är helt och hållet något som ungdomen
nu inbillar sig själv och i många byar bygges
badhus. Men jag har aldrig, vareken här eller i
Skåne kunnat utforska att de gamle brukade
s. k. 'bastubad', mer än endast dagen före jub-
-aften. Ändå jag kan spörja sägen in i 1700-talet

gräs-vall, hanke något litet upplelandat med "köpsfrö".
Men även "köpsfröet" var av sämsta möjligaste be-
skaffenhet, som vanligen togs hem och såldes av diverse
handlandena och även av fringstrykande agenter, samt
såldes på marknader. Långa bönder slog sig på gräs-
frö-produktion. De brukade då tröska sitt hö på verket
och togo så både agnerna och fröet i säckar som sål-
des säckvis. En sådan säck "klöver-knop" kostade
2 kronor utom säcken. Agenter reste omkring och
köpte ludd-tätelfrö, som de lemnade säckar till
bara de blevo ifyllda med agräs-blandningen så fingo
bönderna 4 kronor för en stor madrass-säck med agner
och allt att lemnas på kanan. Detta såldes på annat
håll och köptes av andra bönder. Man tänke sig
med vad resultat. Spizel såddes mycket, men
tröskades alltid med plöjel. Fröet såldes på mark-
nader för 50 a 75 öre kappen (= 5 liter). Att hemmafrö

Jag vet väl att de brukade bada i öppet vatten i åre och sjö
är om sommaren och även om vintern, en del. Så har
jag en son som badar om vintern ofta och en min hustru
Parker som brukade hugga hål på isen i Äfla-ån och bada
men bastubadning har jag ej kunnat få någon reda på.
Jag har frågat många personer, äldre än jag, och en gång
en man från Götaryd berättade: "att man måste
till och med tvätta fötterna en eller två gånger
om året." Det tyder ej just på vidare mycket badning.
Med renligheten inomhus beträffar, såväl inom bonings
som lagårsthus var mycket önsket att önska, vid schelshu
tet. Man hade då i allmänhet, de gamla öppna grä
stens-spisarna, åtminstone i köket, men i bonings
rummen användes till eldstäder, järnkakelugnar,
i stället, samt tegelugnar eller "pottugnar" (porcelens
ugnar). På köks-spisen skulle icke alenast maten
kokas och stekas, utan även skulle kokas till svin

och andra kreatur, potatis och rotfrukter. Man ha-
de vanligen en stor koppar-kettel, som två starka per-
soner hjälptes åt att sätta opp på, em på spisen ställd
"fota-ring", en trefot av gjutjärn, men även smidda förtom-
ms. Under ketteln eldades med torv och ved. När så
innehållet var färdig-kokt, så skulle åter karlarna
in med sina smutsige träskor, och gripa i de stora
kopparörren, och träda på spisen med fötterna
och lyfta med kok-gygten samt bära den ut. Vidare
skulle all tvätt, lykning, eldning i bakugnen förättas
i köket och röras i aska på den öppne spissen. Derav
detta myckna rök och ångande förorsakade på väggar
och tak en svartbrun politur som ej ens gick att skura
eller måla bort. För ännu längre tillbaka d. v. s. i
midten av förra seklet, brukades också, att all slagt
skulle förtagas i köket. Skin, får och kalvar, gäss och
höns, var ej orog, utan stora fäkkreatur leddes in i köket,

Klockan 1 & 2 på natten och slaktades derstädes. Särskild
spiskammare, fanns inte, utan sattes mjölk och an-
dra mat-ingredienser undan i höket. Att såväl hy-
gien som renlighet, under allt rykande, dammande och
ångande, kom att mycket skadligt inverka är uppen-
bart. Men boningsrummen i övrigt hade man sku-
rade golv och kritat tak, samt tapeter på väggarna
och sådana hade varit brukligt med sen 1880 talet,
men ännu inte spännpapper under brädloftet (panelit).
Hvad utomhus renligheten angår, så var det ofta beklä-
mande att se folks liknöjdhet i detta avseende. I fähuset
kunde fjäkraturen ligga i sitt gödelsvatten, så att när
de reste sig upp, plurrade det i håret, genom att det
sann av de arme djuren. Huru skulle det kunna
mjölkas och huru lätt smär blev det? Lyckligtvis
var ställningen icke sådan överallt, men på många
ställen. Likaså fick man se huru torpare och bönder

Em.
Linnarbo hd
Hamneda
1936

Uppst. { Emil Jönsson
Ber. } f. 1861.

4794

61
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade en avskrädes-grop vid köks-dörrens tröskel, så nära att man hällde ett visst kärl på köks-tröskeln och fönde innehållet rätt ned i avskrädes-grofen. Bredan hade ett litet hål på fähusväggen der de ka-
stade ut gödseln och åter andra öppnade gödsel-dörren och lade ut gödseln på väggen vid sidan om dörren. Något s. k. skönhetsinne tycks inte varit rådande hos de gamle smålänningarna, ty om man ser på deras trädgård-anläggningar (de kallas för "trädgårdar") så, om än det finnes tillfälle att geva dem regelbun-
na geometriska former, så likna de mera kartan över Arabien. Allt er vid inkörsvägar finner man aldrig, ätoninstone inte planterade, utan vid herrgård-
ar och knappt der. Enda prydnad vid gårdarne var de gamles "värdträd", lönn, ask, Bjel och Rönne på gårds-tomten, samt gamla stora fukt-träd vid andra sidan koningshuset. Annu i

Början på detta århundrade, kunde man få se, i de
arlagsit belägne byarne en mängd bondgårdar, som
man ej kunde tala om att "Röd lyser stugan", ty aldrig
hade stötsats någon slags snälning på dem, utan så-
dan som tiden ästadkommer, belägrä, med mossa gul-
aktig eller grå. Man påstod till och med att det var sk-
adligt att måla eller färga trähusen. Men saken var nog
den, att träet var så billigt, att det onogna virket
som användes till byggnader, var av så god beskaffen-
het, att det motstod röta i hundratal år utan att röd-
färga eller måla. Smälänningarnes sätt att helsa
på varandra var i den tiden mycket gemytligt. Om
två personer sågo varandra på hundra meters avstånd
så nog skulle de nicka och säga 'go da' till varandra
om ej ens de voro bekanta. Men komme man in i stu-
gan så helsades 'go da', och derefter tog man innevänar-
ne i hand. Ät man bekant med dem förut, så heter det

Imilaud
Lunds
Hemskola m. H.
1888. 1886.

4794
M. 15 Karl Göransson
1861
Husum
Född 1861 i Väst. (on)

63

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tack för siste gång (ej gång), eller om man varit och fått
traktering någon gång förut på stället, så heter det: tack
för hemma. Träffar man vid någon folksamling, bjöd-
ning (ej onarknad eller auktion), personer som man ej är
bekant med, så tar man dem i hand och säger: tack
för förstegang (ej gång). Träffar man personer som man
ofta varit tillsammans med, säger man: "tack för alltid".
När man skiljes åt vid någon bjudning, eller samman-
komst, säger man, i det man tager dem i hand: "go natt
och tack för samvaron". Är det gille som varar i två
dar i rad och samma gäster äter råkas, säges: "tack
för i går", eller om föregående varade till midnatt: "tack
för midt i natten", vilket uttryck dock ej skulle an-
ses synnerligen smickrande av vem som helst. Hård-
folket upptager det dock som en complimang.
Aldrig sägs då för tiden att någon begagnade militära
helsningsättet, förr än jag kom att bo här, och tycks det

hava gripit mycket omkring sig. Svordomar hör-
des nästan aldrig, icke ens på marknader. Talades
det om någon som varit ute på arbete, så svarades
"jag var der och der". Hur möte kunne du få om dan?
Ja ja 2 kronor om dan, maten och god täl. Hur mö-
täncker du begära för dina stutar när du kommer från
te markanen? Ja ja begär tre för dem, men ja har
slat dem i två o femti (det betyder att längre kan det ej
nedprutas). Hundratalet anses att alla förstå, fastän
man säger tre, så menas trehundra, och två och femti
menas tvåhundrafemti. Men om du blir bjuden två
o tjufem endast? Ja då får han lägga te o tia o så
"riva" de som blir te övers. (riva = dela midt itu). Ja sku-
lle köpa en dra-ko. De har ja en som ä bra.
Ja ville ha en som ä högstäm. De ä denna all-
deles utmärkt. Nej va säger ja, ja ville ha en
venstertarnd. Ja ja, när jag tänker rätt efter så är

min hövsterstam, alldeles präktig." Du e en "slu-
te o ha tur, dina oxar tjuta när de gå till marke-
ren, det betyder att de ropa på köparen, så du säljer
säkert." Som föret nämnts var allmogens förtjusning
av äldre att bevisa marknader. Bönderna för att kö-
pa eller sälja kreatur och lantmannaprodukter, och
andra, för diverse affärer av mångfaldiga slag. De
marknader som mest intresserade voro våromarkna-
derna och oktolermarknaderna. Ljungby ansågs re-
dan i slutet på förra seklet, för ortens stad, och der
var också den förnämligaste kreaturmarknaden,
vad det angick större kreatur, så att alla de som
hade stora oxar, hade alltid större utsigt att kunna
sälja dem i Ljungby, än i omgivande orters markna-
der. Villja se till hur en marknadsera till Ljung-
by tillgick på den tiden. Man skulle då, såsom de
fleste, der hade ett par mil till marknadsplatsen, be-

giva sig i väg, dagen innan, antingen man ledde, eller
hörde med vagn, ty kreaturen skulle få vila om
natten, annars ville de bara ligga på marknadsplat-
sen och det gick ju inte an. Var man några nabor
som kunde ha sällskap, så gick det liksom lättare.
Matknytt eller paket i kappfickan, plånboken,
mäst-lom, i innerfickan på västen, och hösäckar
till ovarnes föder, i vagnshäcken. Tornliga ansågo det
vara för strängt för ovarne att draga vagn, kusk och
hösäckar, emedan ovarne då ej sågo så bra ut, som om
de gått lediga. Därför hade de antingen en stor trä-
gren som var fäst i ett provisoriskt ok, och asade
på vägen, med på träklykan fästade en eller två hö-
säckar. Även tänkte de, att ifall de såldo och inte
köpte andra ovar igen, så om de haft vagn, finge de
betala någon annan bonde för han hängde den efter sin
vagn, eller finge de sända den hem på järnväg. Några

andra som ej ville ha vagn med sig, hängde helt enkelt en kösäck på oket mellan oxarne. Åter andra som varken fruktade Gud eller Satan, satte två stutar tillhopa med en grov stake med sex hål och två starka vidjor om halsen. Sådana "ok" kallades för "shak". Fyra eller sex par, även otamda stutar drevos utan tömm, med "slyor" (spö) som skuroas vid vägen, av ett par man i sällskap. Ett sådant sällskap eller drift, var ej godt att möta, men vi skulle ju alla på samma håll, både till och från marknaden, ty inte ledde de in frå när vi ledde dit eller körde dit, eller vice versa. Man måste vara försiktig när man sålde oxar, så att man inte glömde att undantaga oket med tillbehör ifall oxarne hade oket på när det handlades. Tömm skulle köparen alltid ha, men det skulle vara den som för tillfället begagnades och fick ej utlyftas mot en sämre, efter skedd handel. Många bönder hade också så skam

Ligt usla tölmar, så Östgötarne som ej lerydde sig
om sådana legateller, måste själva köpa starka rep
att binda kreaturen i järnvägs vagnarne. Dagen före
helgedag och marknad fick man inte köpa brännvin i
Sjungeby. Men Sjungebyborna visste råd, så att på lo-
gi-ställen de som voro kända stamkunder, ej behöfde
ha tomma lomme flaskor på marknadsplatsen. Rör-
öl, deremot kunde fås köpa och vilket hus eller gård man
kom till kunde man få köpa kaffet både under vägs
och i stans uthänter eller närhet. Man måste begynna
långt i frå Sjungeby att fråga i bondgårdarne efter logi,
och ofta syntes det alldeles omöjligt att få tak över hu-
vudet och först efter många förfänga försök lyckades
det. I huset der vi fingo ligga blev så fullt med loge-
rare att alla sängplatser blevo upptagna, så att värd-
folket fick själva ligga på köks golvet. Vi skattade
oss lyckliga att vi slupps logera i gåhusen såsom många

andra fingo. Men jag och en till, som var nykterista
fingo en minuts sömn, ty några fulla bönder i sam-
ma rum och en, min sängkamrat som talade i de-
lirium hela natten, höll oss vakna till kl. 5 på mor-
ningen. Åskat och elixtrat hade det också hela natten.
Det var i mars månad och snöyra blev det hela för-
middagen marknadsdagen. En bonde kom in och ville
sätta in sin ko i stallet, men blev nekad på grund av
att inte plats fanns, men han tog sin ko in om dör-
ren i fähuset likaväl och der låg han i dörren, så ingen
kunde komma förbi och det blev dervid. En stickars
blomsterförsäljerska gick lov att bo i "salen", och jag hör-
de hur hon satt uppe och gjorde konstgjorda blommor
hela natten, men hur många hon kunde sälja i
snöyran på marknaden, det var nog ej stort antal.
Som jag med sällskap kommit före de andre att
"läna" hus på detta stället, så fingo vi sätta in

våra oxar i ett tröskervandrings-hus beskom gården
och gett dem höfoder. Men en stund derefter då jag
kom ut och skulle se till oxarne, så var der flere
andra par oxar insatta, och mina hade de behövat
flytta bort der det rann vatten genom taket, så att
de stodo i vatten över klövarna. Jag förebådte den
som gjort det, han var stursk och påstod att han hade
rättighet. Men som jag kommit först så flyttade
jag mina oxar till samma hörn der de stött först,
och han måste styra sig dermed. Men de andre
som gjorde intrång, logerade inte på detta stället,
som jag och jag hörde intet av dem förr än kl. 5 på
morgonen, då en av dem kom och sparkade i dörrar-
ne och skrek på oss att vi vare så usla bönder som
inte kunde binda ett par oxar ordentligt, utan ett
par vare komma lösa i tröskverks-huset och ätit upp
allt hans hö. Jag fick låna en lykta och gick ut.

Åskan gick fortfarande skarp och det blåste och
snöade. Den som allarmrat oss, bonden, följde ju
med, det var densamme som flyttat mina örar förgå-
ende kväll och då hade han uttryckt sin misskär-
lekhet med Skåningar, så jag begynte ana argan list
och beredde mig på extra morgongymnastik. Det
befanns verkligen att mina örar vändt sig om, och
fått fast i en hörsäck samt konsumerat det mesta av
innehållet och lagt sig. De ha ju inte stängt några
andra fördervade och höst ska jag godt kunna ersätta,
ty jag har 3 stoppade hörsäckar här under loggolvst. Men
kom nu och se, ty jag brukar kunna binda bra, och du
ser att det är my, grov, stark tömma. Det befanns att in-
te ens knuten var upplöst. Ja det tyckte han var be-
synnerligt, när öarne ändå kommit lösa. Jag lyste
med lyktan på krampan i hörnet der de varit bundna
och befanns att denna var uppläckt, så att repet,

tömmen kunnat dras igenom öppningen. Ja nu ser jag att du är oskyldig sade den främmande. Jag tog fram en av mina hösäckar och uppmånade främlingen att hålla opp sin säck och beredde mig att fylla den. Jag tog först en gamm full hö och stoppade i hans säck och ville fortsätta, men då utropade främlingen: "Ne vill jag inte ha mer för der var inte mer i min säck än detta som jag fått." Jag förvånade mig över hans ärlighet, ändå han förut flyttat mina ärar. Der blev intet slagmål, utan vi levo de bästa vänner, men släkt räknar smäländningar på att vara "om min far och din far leytte snärtar på Ljungby marken, så ä vi sålens släkt." Om kvällen strax efter det jag satt in ärarne i tröskverkshuset sålde jag ärarne till en Östgöte och fick handpengar, samt överenskom att komma till järnvägs-stationen kl. 10 dagen efter d. v. s. marknadsdagen. Dessa Östgötar voro nästan alltid

på vårmärkenaden i Ljungby varje år. En liten
ansenlig, taveligt klädd gammal ful gubbe och
en yngre man, men pengar hade de, ty denna gång
en köpte de 30 eller 31 par oxar, men de skulle nog
ha var sina ty de klippte namn på oxryggarna.
Jag minns när vi skulle leverera våra, hur den som
jag ej sålt till, var bliven av med ett par av sina oxar
och kom att undersöka den andres skara, som stod så
lätt packad i ett vagnslider, att mannen kröp på rygg-
arne längs hela raden för att upptäcka namnet, klipp-
ningen, men han kunde ej upptäcka det, och troddes
att oxarne blivit stulna. Det gick 16 vagnslaster med
oxar från Ljungby den dagen. Jag köpte ett par något
mindre oxar. Satte in dem medan jag uträttade några
ärenden och spände de nye oxarne för vagnen och körde
hem på eftermiddagen då oröret upphört. Logiet med
kaffe-frukost betalade vi om morgonen innan vi togo ut

74
kreaturen på marknadsplatsen. Det var billigt, men
jag minns ej, om en snöpligen var det en krona och femti
öre. De som på Ljungby sålt sina stora oxar,
och önskhade köpa små igen, eller också de köndar
som sålde sina oxar på efterhöstmarknader, de
brukade besöka Nöttja marknad, ty där kom män
ga fler små än stora stutar. Dit ha vi inte mer
än omkring en mil om vägen, om en genstig, något
över en halv mil. För den skull behöver man in
te ge sig i väg förr än kl. 6 på morgonen, om man
har stutar med sig att sälja. Träder passera stuta
handlare, med vars ett, eller flere par med sig.
Alla "hopskakade", men likväl med tömm och kusk,
ty de (stutarna) skola säljas såsom varande tammar.
Hela lamheten leestod deri, att de infötde (jag gjor
de aldrig på det viset) togs fram stutarna dagen innan
marknaden, lade ok och tömm på dem, och piskade

dem halvdöda genom att driva dem, tills de voro så
trötta att de fölle ornhull i vägdiket, utan vagn,
ty de kunde ingenting draga. När så dessa stackars
djuren, dagen efter leddes till marknaden och kom-
-mo på marknads-platsen, så voro de så tröga och tåli-
-ga att köparne skulle tro att stutarne voro "tama",
d. v. s. vanda till att draga. Jag såg hur stutatäm-
-jars oned nyköpta stutar, för säkerhets skull hade
fastsatt en stor tälghniv i mullsäteln, att kunna
hastigt avskära tömmen om stutarne kastade sig
i diket och intrasselade sig livsfarligt. Den som köpte
sådana stutar fick vanligen tämja dem själv. Jag
sålde aldrig något par stutar, utan de voro full-
-komligt tama dragare. Derigenom vann jag för-
-troende, oaktat smålänningarne brukade säga, att
på marknen talas aldrig sanning, ty denna dagen har
överheten bestämt för att vi ska lura hvarandra.